THE ISRAELITE PRESS of Western Canada. The only Jewish Newspaper

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA

Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

דער אויפרוף "פון די מינסקער רבנים"

ערשט מיט עטלאכע טעג פריער האט די סאוועטישע פרעסע אויסגערעכנט א לאנגען צעטל חטאים קעגן די מינסקער רבנים. די חטאים זיינען געווען זייער וואגיקע, — פארבינדונגען מיט אויסלענדישע קאנטר-רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס, באקלאגן זיך אויף דער אידישער טרויעריקער לאגע אין סאוועטן-פארבאנד, בעטן חיקף פון אייסלאנד, נעמען אינסטרוקציעס פון אייסלאנד ווי אנצופירן קאנטר-רעוואלוציאנערע טעטיקייטן אין סאוועטן פארבאנד, — און אזוי ווייטער און ווייטער. מיט איין וואָרט: קאנטר-רעוואלוציאנערע חטאים, פאר וועלכע אין סאוועט-רוסלאנד קומט סקילה, שריפה, הרג און חנק.

אוודאי זיינען די חטאים געווען זייער וואגיקע, — אין סאוועט-רוסלאנד, וואו עס הערשט פולשטענדיקע רעליגיעזע פרייהייט, וועט מען דאך נים נעמען אן ארעסטירן גלאט אזוי אין דער וועלט אריין רבנים, סיידן זיי זיינען בפירוש שולדיק אין פאר־ראט צו דער מלוכה . . .

און מיטאמאל — אויס קאנטר-רעוואלוציאנערן נאר איבערגעגעבענע מיט לייב-און-לעבן סאוועטישע בירגער. די זעלבע רבנים פארדאמען גאר אין די שארפסטע ווערטער יענע, צו וועמען זיי האבן זיך ערשט נעכטן געווענדעט מיט א פארצווייפלטן חיקף-רוף. די זעלבע רבנים, וואס האבן ערשט נעכטן געשריבן אין אויסלאנד אז זיי ווערן דערשטיקט פון די רדיפות, שרייבן היינט אין אן אויפרוף צ' דער בריטישער וועלט, אז זיי זיינען די גזיקראכסטע אידן אין דער וועלט. ווייל זיי לעבן אונטער דעם סאוועטן רעזשים, אז זיי ווערן בשום אופן נים פארפאלגט פאר זייערע רעליגיעזע גלויבנס; אז די סאוועט רעגירונג איז די איינציקע מלכות חסד, און א. וו.

יא. — אפילו פאלעסטינע נים פארגעסן צו דערמאנען, ווי עס פאסט פאר אמת איבערגעגעבענע און לאיאלע סאוועטישע אונטערטאנען: אט, הייסט עס, איז אין פאלעסטינע, אונטער דער בריטישער הערשאפט, געווען א פאגראם, אז בייא דאנקען דער סאוועט רעגירונג, איז ניטא.

און אפילו די קאמוניסטן דערמאנט צו גוטן: אוודאי איז שלעכט, וואס זיי גלויבן נים אין גאט, דערפאר אבער באקעמפן זיי אנטיסעמיטיזם און שיכן אויס אנטיסעמיטן פון זייערע רייען.

איז עס נים א וואונדער, ווי מענשן ביישן זיך עס איבער אזוי שנעל, אין עטלאכע טעג צייט, און ווערן פון קאנטר-רעוואלוציאנערן לאיאלע סאוועטישע בירגער, אויב נים קיין פולע רעוואלוציאנערן, — אזוי אז דער אויסלענדישער קאמיסאריאט בעצמו ובכבודו איז זיך מטריח צו פארעפנט־לאכן דער אויפרוף פאר דער ברייטער וועלט?

אבער אט דער "וואונדער" איז גאר נים קיין נייעס, אמווייניקסטנס, אין דער אידישער געשיכטע. אט ווייסן מיר, ווי אין די צייטן פון דער אינקוויזיציע פלעגן געכטיקע פרומע און טיף-גלויביקע אידן מיטאמאל אנערקענען די געטלאכקייט פון יעזוס'ן און זיין מוטער, — ס'איז דערצו נויטיק געווען בלויז "אביסעלע דרוק". . .

נו, אוודאי זיינען דאן געווען און זיינען היינט אויך פארא אזעלכע טיף רעליגיעזע מענשן, וואס לאזן זיך נים באווירקן פון קיין דרוק פון דער וועלט. אבער דאך באלאנגען נים אלע צו דער קאטעגאריע וואס קאנען זיך מוסר-נפש זיין אויף קידוש-השם. — און מיר באשולדיקן זיי אויך נים. קייגער איז נים מחוייב צו זיין א העלד.

און מעג ווי מאסקווע פארזיכערן, — מעג עס זיין דורכ'ן מויל פון אידישע פירער איבער וועמעס קעפ עס הייסט א שווערד, — מעג זי ווי פארזיכערן אז דא איז נים געווען קיין שום דרוק און אז די מינסקער רבנים האבן מיט זייער אייגענעם ווילן אונטערגעשריבן דעם נאָטאריען אויפרוף, — וועט קיינער נים גלויבן דעם משונה'דיקן אכפורט. די ווירקונג פון דעם אויפרוף מוז זיין פונקט א פארקערטע. — צו פארשטארקן דעם גלויבן אין אויסלאנד, אז די רעליגיעזע פירער אין סאוועטן פארבאנד ווערן אויפ'ן אוממענשלאכסטן אופן טעראָריזירט.

* * * * *

ווי שווער עס איז נים דער איינדרוק וואס דער אויפרוף "פון די מינסקער רבנים" וועט מאכן אויף דער אידישער עפנטלאכער מיינונג, מוז מען אבער צוגעבן, אז ער אנטהאלט א צאל אמת'ן, וועלכע מיר מוזן נעמען אין אנבאטראכט.

עס איז אמת, אז די אידן אין סאוועטן פארבאנד ווערן נים געדרפ'ט ווי אידן, און, אויף וויפל זיי ליידן פון די סאוועטישע דראקאנישע געזעצן, ליידן זיי ווי גלייכע בירגער פון לאנד, — פונקט ווי זיי געניסן פון אלע רעכט וואס אנדערע בירגער האבן.

עס איז אמת, אז עס איז ניטא קיין סאוועטישער געזעץ וואס זאל אויף וועלכן ס'איז אופן פארבאטן רעליגיע (פונקט ווי ס'איז ניטא קיין געזעץ קעגן העברייאיש). די רעליגיעזע רדיפות ווערן דארט דורכגעפירט (פונקט ווי די רדיפות אויף העברייאיש) אונטער פארשיידענע אנדערע אויס־ריידן, וואס האבן א שייכות צו דער אלגעמיינער סאוועטישער פאליטיק, — און אויב רעליגיעזע אידן ליידן פון זיי אביסל מער ווי פארשטייער פון אנדערע רעליגיעס, איז דאס בלויז צוליב דער גרעסערער פלייסיקייט פון די אידישע קאמוניסטן, און דאס קאן בשום אופן נים באטראכט ווערן ווי אן אויסנאם פאר אידן מצד דער רעגירונג.

עס איז אויך אמת, אז די סאוועט רעגירונג באקעמפט אנטיסעמיטיזם מער, ווי וועלכע ס'איז אנדער רעגירונג אין דער וועלט. און באטראכט אנטיסעמיטיזם ווי קאנטר-רעוואלוציע. ס'איז אמת, אז די סאוועט רעגירונג טיילט אויס לאנד צו אידן און העלפט זיי איפבויען דעם עקאנאמישן חורבן וועלכן די רעוואלוציע און די סאוועטישע פאליטיק האט פארורזאכט.

און ס'איז זיכער אמת, אז סיי דער פאכסט און סיי דער הויפט פון דער אנגליקאנער קירך האבן מיט קיין איין וואָרט נים פראטעסטירט ווען צוויי הונדערט מוזיזם אידן זיינען אויסגעשאכטן געווארן אין אוקראינע, און ווען שוהן אין בתי-מדרשים זיינען געשענדעט געווארן און ספר-תורה'ס זיינען פארגאסן געווארן מיט בלוט פון זייערע באשיצער.

מיר קאנען אזוי נים אויסטיילן די רעליגיעזע רדיפות פון דער אלגעמיינער סאוועטישער פאליטיק, און צו באטייליקן זיך אין דער פראטעסט באוועגונג קעגן דער סאוועט רעגירונג, מיינט פאר אונז צו שעדיקן אויך די גוטע ארבעטן, וואס זי טוט יא פאר דער אידישער באפעלקערונג.

ווי אידן, האבן מיר נים באזונדערס וואס צו פראטעסטירן קעגן דער סאוועט רעגירונג, פונקט ווי מיר קאנען נים ווי אידן פראטעסטירן קעגן דער ליטווישער רעגירונג, למשל, דערפאר וואס זי פירט נים איין קיין פריי־הייטן אין לאנד. דער רעזשים אין ליטע איז אן אנדערער פראגע, און נים קיין ספעציפיש אידישע. מיר פראטעסטירן קעגן אים נאר דאן, ווען ער טיילט אויס די אידן פאר ספעציעלע רדיפות.

און ווי אידן, קאנען מיר נים פאראייניקן זיך אין פראטעסט קעגן דעם סאוועטישן רעזשים בכלל מיט די כחות, וואס האבן אדער אליין פאר־גאסן אידיש בלוט אדער—וואס האבן זיך צוגעקוקט גלייכגיליטיק ווי אידיש בלוט האט זיך געגאסן ווי וואסער, און האבן זיך דערמאנט צו פראטעסטירן ערשט דאן, ווען די תוכחה האט זיך אויסגעגאסן אויף די קעפ פון זייערע איינענע מענשן . . .

פארשיידענע גרופירונגען אינ'ם אידישן לעבן זיינען זיכער באראכ־טיקט צו פראטעסטירן קעגן דעם סאוועטישן רעזשים. זיי מוזן עס אבער טאן אויף זייער אייגענער אחריות. אבער נים אינ'ם נאמען פונ'ם אידישן פאלק.

ארץ-ישראל נסיעות

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")
פון דר. וואַרפנאנג פאן ווייזל

אסטמאל ווער איך געפרעגט, וויפיל עס דארף קאסטן א רייזע קיין ארץ-ישראל פאר מענשן וועלכע זיינען נים ביכורת צו לאזן זיך קאסטן קיין סך געלט, איבער דער פראגע הערשן די ווילדסטע מיינונגען. מאנכע טוריסטן גיבן אויס פאר א קורצן טור אין ארץ-ישראל מער געלט ווי ס'איז נויטיק פאר א פאמיליע פון מיטלקלאס מענשן צו באוצע זיך אין לאנד, און מענשן מיט ווייניקער מיטלען געפינען עס אלס מוסטער און עס האלט זיי צוריק פון מאכן א רייזע קיין ארץ ישראל.

און דערפאר וויל איך מאכן דעם פאר־זוך צו אויסרעכענען וויפיל עס דארף ווירקלאך קאסטן א רייזע פאר מענשן מיט באשריינקטע געלט־מיטלען. אבער קודם כל וויל איך מאכן א פאר באמער־קונגען.

ערשטנס, איך וווינש פון טיפן הארצן יעדן אידן, אז ער זאל ווייניקסטנס איין מאל אין פינף אדער זעקס יאר מאכן א נסיעה אויף אן ערך פון זעקס וואכן קיין ארץ-ישראל. דאס וואלט געווען נ י ט נאר ווירטשיק און נוצלאך פאר ארץ-ישראל — דער אידישער טוריסט אליין וואלט דערפון געהאט די גרעסטע נוצן. א ווידערהאלטער באזוך אין ארץ-ישראל האט א גוטע ווירקונג אויף דער אידישער נשמה. דאס לאזט ווערט אימער מער זיין אייגנטום. ער האט א חלק אין דעם, ער זעט מיט פריידן אין די אויגן די קליינער הייפל בוימער ווערט פארווואנ־דעלט אין א וואלד, און ווי פון אן ארים דערפל ווערט א בליענדע קאלאניע, און ווי איבעראל, דער נייער, זעלבסטפאר־שטענדלאכער שטאלץ נעמט ארום דעם טוריסט, ער עמפינדעט זיין אידישקייט נאנץ אנדערש ווי פריער. ס'איז פאר אים נים מער בלויז א טאט זאך אדער א לאסט, נאר א באווייז אויף מאראלי־שער געזונטהייט.

אידן — דאס זיינען פאר איר אנגע־הערוק צו א פאלק, וואס האט נאך צוויי טויזנט יאריקן גלות כוח געגוג צו בויען א נייע לאנד, נים קוקנדיק אויף שטע־רונגען מצד אנטיסעמיטן און אראבער, צו באלאנגען צו אזא פאלק דערוועקט אין אים נים דעם אומאנגענעם געפיל: "אייר־געגטאך זיינען מיר אלע — און דאס מיינט מיך אויך, דאך נאך געגוג יונג און לעבנסלוסטיק". לעבנסלוסט, א י ז אזא געשמאקער אוצר, און אין אונזערע צייטן אזוי זעלטן, אז איך ווייס ישרן אידן וועלכער קריינקט אין איראפע אדער אמעריקע, צו פארן קיין ארץ־ישראל און געפינען שטענדיק אויף דאס ניי פרישע קוואלן פון לעבנס חדלה.

צווייטנס, גראד ווייל איך ווייס, אז יעדער טוריסט זאל אפטער אהין קומען, וויל איך אויף די אראבער — און צו גלייך וואלטן זיי דערמיט געשאפן אר־בעט פאר אידישע ארבעטער און מארקן פאר אידישע אינדוסטריעס.

דאס האט נאר א נאנץ אומדירעקטע שייכות מיט דער טעמע וואס איך וויל אייגענטלאך באהאנדלען: די פראגע ווי־פיל געלט לכל הפחות איז נויטיק פאר א רייזע קיין ארץ-ישראל. א פראגע אויף וועלכער די תשובה היינגט אפ קודם כל פונ'ם מארשרוט וואס מ'קלייבט אויס צו פארן קיין ארץ-ישראל.

אלס דעם בעסטן און ביליקסטן מאר־שרוט באטראכט איך די דירעקטע שיפס פארבינדונג פון טריעסט אדער ברינדיזי קיין יפו־חיפה. אין דער טאט קאן מען קומען קיין ארץ-ישראל דורך א סך ווע־גען.

א) פון ניו-יארק מיט דער פאבריק לינע קיין יפו, ביי איצט האט די רייזע נעמען דריי־טיק טעג, אבער ווי איך הער האלט עס ביי פארקירצט ווערן אויף צוואנציק טעג.

ב) פון ניו-יארק דורך מארסעל קיין עגיפטן, און פון דארט קיין ארץ-ישראל (פראנצויזישע לינעס).

ג) פון ניו-יארק און לאנדאן דורך טריעסט קיין פארט סאיד און פון דארט קיין ארץ-ישראל (לאיד טריעסטינא).

ד) פון ניו-יארק, לאנדאן און מערב אייראפע דורך גענואה קיין אלעקסאנדריע אדער פארט-סאיד (זיטמאר און אויף דייטשע שיפן).

ה) פון ווענעדיג מיט דער שנעלער לינע פון לאיד-טריעסטינא קיין אלעקסאנדריע.

ו) פון מיטל אייראפע און מזרח אייראפע דורך אטהען מיט דער עגיפטישער קחדיוויאל לינע קיין אלעקסאנדריע.

ז) פון מזרח אייראפע מיט רומענישע שיפן פון קאנסטאנצע קיין ארץ־ישראל.

ח) אויפ'ן לאנדוועג דורך קאנסטאנ־טינאפאל מיט שלאף-וואגענען: דער סימפלאן אריינט עקספרעס, וועלכער וועט פונ'ם 15טן פעברואר גיין דריי מאל א וואך פון קאלאיי בין קאאיראַ (אי־בער חיפה) אלס "טראנס-טוראס עקס־פרעס" מיט אלע דריי קלאסן פון קאנ־סטאנטינאפאל.

ט) די דירעקטע לינע פון טריעסט אדער ברינדיזי קיין יפו-חיפה אן צו באַ־ירן עגיפטן.

פון די אלע לינעס האב איך פער־זענלאך א געוויסע אנטיפאטיע ווע־גע וואס פירן דורך עגיפטן. עגיפטן איז א וואונדערבארעס לאנד און איז ווערט אז מ'זאל פון זעען — ווען מ'פארט קיין עגיפטן. אבער אלס דורכגאנגסלאנד — קיין ארץ-ישראל אדער צוריק, האט עס שאטן-זייטן. צווישן אלעקסאנדריע און ארץ-ישראל צום ביישפיל, פארלירט דער רייזנדער גענויע 24 שעה, די באן רייזט איז נים אנגענעם און נים אינטערעסאנט, און אזוי ווי עס זיינען נים קיין שלאף־וואגענען אינ'ם קלאס, דארף די ערשטע קלאס רייזע קאסטן איבער זעקס פונט (אן שפייז) און מיט די עקסטרא הוצאות (וויזא) באטרעפט עס איבער 8 פונט (דערביי איז כדאי צו דער מאנונג אז די רייזע פון פארט-סאיד קיין ארץ־ישראל איז קורצער און אנגענעמער ווי פון אלעקסאנדריע, און די צאל באאמטן אין פארט-סאיד באציען זיך מעגלאך בער).

דער קורצסטער וועג (און פארהעלט־נ־מעסיג אויך ביליקסטער) צווישן די ל־יי־נעס איבער עגיפטן, איז דער "קהעדיווי־אל מייל" פון גריכלאנד קיין אלעקסאנד־ריע. איידער דער לאיד טריעסטינא האט אנגעריכטעט זיין דירעקטע פאלאסטע־נער לינע בין איך אפט געפאנרן דורך אטהען. די רייזע פון ווין קיין אטען אין שלאף-וואגאנען פון צווייטן קלאס קאסט אכט פונט (פערציק דאלאר). די שיף רייזט פון פירעאס קיין עגיפטן קאסט אן ערך פון עלף פונט; ווייזעס און אנדערע הוצאות — פון דריי ביז פיר פונט. דיי רייזע אויפ'ן שיף דויערט נאר א טאג און א האלבן.

דער נייעסטער וועג "טראנס-טאוראס עקספרעס" איז מיר נאך נים באקאנט.

פון אלע לינעס האב איך פער־זענלאך א געוויסע אנטיפאטיע ווע־גע וואס פירן דורך עגיפטן. עגיפטן איז א וואונדערבארעס לאנד און איז ווערט אז מ'זאל פון זעען — ווען מ'פארט קיין עגיפטן. אבער אלס דורכגאנגסלאנד — קיין ארץ-ישראל אדער צוריק, האט עס שאטן-זייטן. צווישן אלעקסאנדריע און ארץ-ישראל צום ביישפיל, פארלירט דער רייזנדער גענויע 24 שעה, די באן רייזט איז נים אנגענעם און נים אינטערעסאנט, און אזוי ווי עס זיינען נים קיין שלאף־וואגאנען אינ'ם קלאס קאסט איבער זעקס פונט (אן שפייז) און מיט די עקסטרא הוצאות (וויזא) באטרעפט עס איבער 8 פונט (דערביי איז כדאי צו דער מאנונג אז די רייזע פון פארט-סאיד קיין ארץ־ישראל איז קורצער און אנגענעמער ווי פון אלעקסאנדריע, און די צאל באאמטן אין פארט-סאיד באציען זיך מעגלאך בער).

דער קורצסטער וועג (און פארהעלט־נ־מעסיג אויך ביליקסטער) צווישן די ל־יי־נעס איבער עגיפטן, איז דער "קהעדיווי־אל מייל" פון גריכלאנד קיין אלעקסאנד־ריע. איידער דער לאיד טריעסטינא האט אנגעריכטעט זיין דירעקטע פאלאסטע־נער לינע בין איך אפט געפאנרן דורך אטהען. די רייזע פון ווין קיין אטען אין שלאף-וואגאנען פון צווייטן קלאס קאסט אכט פונט (פערציק דאלאר). די שיף רייזט פון פירעאס קיין עגיפטן קאסט אן ערך פון עלף פונט; ווייזעס און אנדערע הוצאות — פון דריי ביז פיר פונט. דיי רייזע אויפ'ן שיף דויערט נאר א טאג און א האלבן.

פון דער גרעסטער בעלן אויף אלע־מען, דער אמת'ער "קונה הכל" איז גע־ווען אינער א גראבבייכיקער חזיר־שלע־ער, אדער "מיט־פעקער", ווי מען רופט דא אויפ'ן היגן לשון, א געבארענער פון אין 1925 בין איך געפארן פון אנגרא קיין ארץ-ישראל דורך לאנד. אבער מער וועל איך עס שוין נים טאן. מעגלאך אז דער נייער וועג וועט אויסגעקליבן ווערן פון מענשן וואס ליידן פון ים-קראנקהייטן אין זוכן עס אויסצומיידן. איך פער־זענלאך פאר ליבער זעקס טעג מיט'ן ים ווי דריי טעג מיט'ן צוג, און דער עקס־פרעס פון קאנסטאנטינאפאל קיין חיפה וועט ברויכן זאגאר זעקס טעג.

דער אנגענעמסטער וועג שיינט מיר אין מיט'ן לאיד טריעסטינא פון טריעסט אדער ברינדיזי קיין חיפה. בי זאיצט אין די נסיעה עטוואס א לאנגזאמע. כמעט פינף טעג פון בריינדיזי! אבער דער לאיד פארשפרעכט עס צו מאכן שנעלער אין די קומענדיקע עטלאכע וואכן. אויף א טאג נאן א האלבן. באנוצנדיק די ראַ־זיקע ליניע מאכן אנס די רייזע הוצאות פאלגענדעס:

1) פון לאנדאן קיין חיפה — באן צווייטע קלאס אן צווייטע קלאס אויפ'ן שיף — 20 פונט (הונדערט דאלאר).

2) פון ווין קיין חיפה — באן און שיף צווייטן קלאס — 17 פונט.

3) פון טריעסט קיין חיפה דריטן קלאס — פינף פונט (25 דאלאר).

דערצו מוז באמערקט ווערן: בלויז דער ערשטער אן צווייטער קלאס זיינען פאר טוריסטן. פאסיק, נים נאר צוליב גרעסער קאמפארט, נאר אויך צוליב דער סאציאלער שטעלונג, ס'איז נים קיין נחת צו באהאנדלט ווערן אלס א פארייא אפילו אין א צוויי־דריי טעג. דער רעזולטאט אדער, אז א נסיעה פון מארסעל, עגיפט אדער טריעסט, דורך אלעקסאנדריע, קאסט אן ערך פון דריטן קלאס אין חיפה אין צוריק קאסט עס זעכציק פונט.

די דאזיקע פריינן גילטן פאר'ן צווייטן קלאס. ערשטער קלאס קאסט הין אין צו־ריק 100 פונט דורך עגיפטן. אבער עס קאסט ווייניקער ווי האלב פון דער דאַ־זיקער סומע דורך א דירעקטער ליניע, וועלכע האט אויך די שיפן אין דריטן קלאס אן צו לאזן זיך באהאנדלען ווי אן "אויס־וואורף" מצד די סאלאן פאסאזשירן.

אין קעגנטייל: אינגערע טוריסטן, וועלכע קומען זיך ווייניק וועגן שלאפן אין הילצערנע אדער מעטאלענע בעטן, און עס ארט זיי אויך נים אויב זיי באַ־קומען צו מיטאג פינף גערעכטן אדער דריי גערעכטן, זאלן פארן דוקא א הין־ד־ר־טען קלאס, אפילו ווען זייער טאש דער־ליבט זיי צו פארן אין ערשטן קלאס. וואר־רום אין דעם דריטן קלאס פון די דאזיקע אימיגראנטן שיפן געפינען אן חופה וקדשין ערגעץ אין א געוויינלאכער בירגערלאכער דירה אין קאפענהאגן.

צוליב דעם איז דער פאלאץ פון דער אלטער צארינע געבליבן ווי פאר'יתומ'ט — אן א לאנגע צייט איז ער געשטאַ־נען מיט פארהאקטע טירן און פארשלאַ־גענע פענסטער, ווי א שטומער עדות פון א פארשוואונדענער הערלאכקייט.

האבן זיך דער צארינע'ס ווערשיין ער־לאך מיישב געווען, און דער דאזיקער פא־לאץ איז פאר זיי נישט מער ווי א טוי־טער קאפיטאל אן נוצן. האבן זיי באַ־שאפן צו שטעקן דעם פאלאץ מיט אלע זיינע איינריכטונגען און קונסטזאמלונ־גען צו אן עפנטלאכער ליציטאציע.

דערביי מוז מען מודה זיין, אז ווי ווייניק סוחרים די רוסישע פרינצן זיי־נען אמאל געווען, זיינען זיי אין זייער אריסטיקן גלות אינגאנצן איבערגעבלי־בענשטע געווארן. האבן זיי פארשטאנען, אז בעלנים אויף אפצוקויפן די זאכן פונ'ם פאלאץ וועלן זיכער נים פעלן, און אפילו דאס מינדערווערטיקסטע שטו־קעל פון יענע זאכן וועט באצאלט ווערן מיט גאלד צוגלייך. זיי האבן געוואוסט, אז ווי רעפובליקאניש געזאגען די הייב־טיקע וועלט אין, וועלן זיך נאך אלץ געפינען פילע מענשן, וואס וועלן ע ס זיך האלטן פאר א זכיה, צו האבן ביי זיך אין שטוב א זאך, וועלכע שטאמט פון דער רוסישער קייזערלאכער פאמי־ליע.

זיי האבן זיך אויף נים געגארט אין דעם חשבון, ווייל ווי עס איז נאר באַ־קאנט געווארן, אז דער פאלאץ מיט אלע זיינע כלים איז צו פארקויפן, האבן זיך באלד צעגעפנעקליבן טויזנטער מענשן אין עס האט זיך אנגעהויבן א באקוקע־ניש אויף א באטאפעניש פון אלע כלים און מטלטלין, פון דעם קלענסטן ביז צו דעם ווכטיקסטן. פון דער צארינע'ס אונטערוועש, פון קיכן־גראטעס, סיי אזעלכע וואס די צארינע האט אין זיין געשפיגן און סיי אנדערע וואס די צארי־נע האט אין זיי גענעסן, פאר אלעס האט מען געצאלט שווערע טויזנטער.

דער רוב בעלנים אויף די אלע "מצי־אות" זיינען געווען, ווי עס פארשטייט זיך — אמעריקאנער, וועלכע האבן אלצ־דינג געקויפט און געוואנדערט מיט געלט, אז עס האט אזש געשווינדלט פאר די אויגן.

אן דער גרעסטער בעלן אויף אלע־מען, דער אמת'ער "קונה הכל" איז גע־ווען אינער א גראבבייכיקער חזיר־שלע־ער, אדער "מיט־פעקער", ווי מען רופט דא אויפ'ן היגן לשון, א געבארענער פון קאפענהאגן, וועלכער קומט איצט פון שיקאגא.

געווען איז ער אין דער היים א קוי־לער־שייגער. דערנאך איז ער אוועק־געפארן קיין אמעריקע זאכן גליק ב י י אמעריקאנער חזירים — און דא האט טאקע אים אפגעגליקט — און ער איז געווארן אינער פון די גרעסטע חזירים האנדלער אין דער וועלט.

פאר דער מינדסטער וואזע פון דער צארינע'ס ירושה, וואס מען קאן אין א געוויינלאכער סטאר קריגן פאר פיר־פינף דענישע קראנען, האט דער דאזיקער קויי־לער באצאלט צו פינף הונדערט אמערי־קאנער דאלאר און נאך מער. די אנדער אפקויפערס האבן נעקוקט אויף אים מיט דער גרעסטער קנאה, ווי ער וואַרפט זיך מיט הונדערטער דאלארס און מען האט אים נישט פארגונגען די "מציאות".

חוץ די דירעקטע אפקויפערס, האבן זיך אויף געפונען "קאמיסיאנערן", וועל־כער זיינען אונטערגעשטעלט געווארן פון מענשן, וואס האבן נים געוואלט, אדער עס האט זיי נים געפאסט, צו קו־מען אליין און צו שטעלן זיך "אין דער לאין" מיט אלע אנדערע אפקויפערס.

אס די "קאמיסיאנערן" האבן געהאט אן אינטערעס פאר די מער ווערטפולע זאכן, א שטייגער ווי די פארשיידענע בוילדער און געמעלעבצער, וואס היינגען אין דער צארינע'ס שלאף־צימער. איין "קאמיסיאנער" האט אויף אפגעקויפט די גאלדענע בעט, אויף וועלכער די צאַ־רינע איז געשטארבן. לויט ווי מען זאגט, האט מען די דאזיקע בעט געקויפט פאר דעם איצטיקן דענישן קעניג — און ווען דאס איז אמת, וועט איצט די דענישע באפעלקערונג דארפן צאלן א פארגרע־סערטן שטייער, ווייל דער אמעריקאנער קייזער האט אריינגעגעבן דעם פריין פון דער דאזיקער בעט אין א האלבן מיליאן אמעריקאנער דאלאר.

בזה האופן איז אין פארלויף פון עט־לאכע טעג אלצדינג אויספארקויפט גע־ווארן און מען איז דאן צוגעטראטן צו דער ליקווידאציע פון דעם פאלאץ.

האבן די אפקויפערס אזוי שטארק אויפגעגעהויבן די פריין פון דעם אלטן קייזערלאכן פאלאץ, אז עס זיינען שוין כמעט נים געבליבן קיין בעלנים, וואס זאלן אים וועלן קויפן. האט דער פאלאץ נעמוזט ארויפאלן אין די הענט פון יענעם אמעריקאנער חזיר־שלעגער, וועלכער האט זיך דוקא פארגענומען, אז אפט עס וועט אים אויסקומען צו באזוכן זיין געבורטס־לאנד, זאל ער קאַ־נען אוויזמען אין די צימערן פון דער אלטער רוסישער צארינע.

און אזוי ווי ער האט זיך פארגענו־מען, אזוי האט ער אויך אויסגעפירט וואס ער האט געוואלט — און זאל עס אים וואוול באקומען . . .

אמעריקאנער חזיר-שלעגער קויפט אפ דער אלטער צארינא'ס פאלאץ

פון גרשם באדער

די אלטע רוסישע צארינא, מאריא פידאראווגא, די אלמנה פון צאר אלעק־סאנדער דעם דריטן, און די מוטער פון צאר ניקאלאי דעם לעצטן, איז געווען א טאכטער פון קעניג כריסטיאן דעם ניינטן פון דענמארק, און גלייך ווי די אנדערע דענישע פרינצעסנס, וועלכע זיי־נען געווען פארהייראט צו אויסערוועדטי־קע פרינצן, האט זי געהאט איר אייגע־נעם פאלאץ אין קלאספענבערג. דארט האט זי זיך געפילט אין איר פולער מאכט און דארט איז זי אויף אפגעראַ־טעוועט געווארן פון דערשאָן צו ווערן צוזאמען מיט איר זון און זיין נאכגן בני־בית, ווען די באלשעוויסטישע רע־וואלוציע איז אויסגעבראכן אין רוסלאנד, איז זי געווען אין איר דענישן פאלאץ פארטיפט אין חלומות ווען קריי־גען די ממשלה אין רוסלאנד, און דארט איז זי אויף פארבליבן ביז'ן לעצטן טאג פון איר לעבן.

און ווען די אלטע צארינע איז גע־שטארבן, איז דער פאלאץ געבליבן א פאראייגזאמטער. איר טאכטער, קסעניא אלעקסאנדראווגא, די אלמנה פון איר קאזין דמיטרי אלעקסאנדראוויטש, איז אוועקגעפאָרן קיין ענגלאנד און די קינ־דער אירע זיינען זיך דאן צעפאלן, ווער קיין אמעריקע, או ווער קיין פראנק־רייך. די אינגערע טאכטער פון דער אל־טער צארינע, אלגא אלעקסאנדראווגא, איז גלאט אזוי אריסגעגאנגען "לתרבות רעה". פארהייראט צו פרינץ אלדענ־בערג, האט זי זיך ארייגגעלאזט אין לינ־קע דרכים, ביז דער מאן האט זי אפ־גע'גט. דערנאך האט זי זיך פארליבט אין א געוועזענעם רוסישן פאלקאווניק, מיט וועמען זי וואוינט אן חופה וקדשין ערגעץ אין א געוויינלאכער בירגערלאכער דירה אין קאפענהאגן.

צוליב דעם איז דער פאלאץ פון דער אלטער צארינע געבליבן ווי פאר'יתומ'ט — אן א לאנגע צייט איז ער געשטאַ־נען מיט פארהאקטע טירן און פארשלאַ־גענע פענסטער, ווי א שטומער עדות פון א פארשוואונדענער הערלאכקייט.

האבן זיך דער צארינע'ס ווערשיין ער־לאך מיישב געווען, און דער דאזיקער פא־לאץ איז פאר זיי נישט מער ווי א טוי־טער קאפיטאל אן נוצן. האבן זיי באַ־שאפן צו שטעקן דעם פאלאץ מיט אלע זיינע איינריכטונגען און קונסטזאמלונ־גען צו אן עפנטלאכער ליציטאציע.

דערביי מוז מען מודה זיין, אז ווי ווייניק סוחרים די רוסישע פרינצן זיי־נען אמאל געווען, זיינען זיי אין זייער אריסטיקן גלות אינגאנצן איבערגעבלי־בענשטע געווארן. האבן זיי פארשטאנען, אז בעלנים אויף אפצוקויפן די זאכן פונ'ם פאלאץ וועלן זיכער נים פעלן, און אפילו דאס מינדערווערטיקסטע שטו־קעל פון יענע זאכן וועט באצאלט ווערן מיט גאלד צוגלייך. זיי האבן געוואוסט, אז ווי רעפובליקאניש געזאגען די הייב־טיקע וועלט אין, וועלן זיך נאך אלץ געפינען פילע מענשן, וואס וועלן ע ס זיך האלטן פאר א זכיה, צו האבן ביי זיך אין שטוב א זאך, וועלכע שטאמט פון דער רוסישער קייזערלאכער פאמי־ליע.

זיי האבן זיך אויף נים געגארט אין דעם חשבון, ווייל ווי עס איז נאר באַ־קאנט געווארן, אז דער פאלאץ מיט אלע זיינע כלים איז צו פארקויפן, האבן זיך באלד צעגעפנעקליבן טויזנטער מענשן און עס האט זיך אנגעהויבן א באקוקע־ניש אויף א באטאפעניש פון אלע כלים און מטלטלין, פון דעם קלענסטן ביז צו דעם ווכטיקסטן. פון דער צארינע'ס אונטערוועש, פון קיכן־גראטעס, סיי אזעלכע וואס די צארינע האט אין זיין געשפיגן און סיי אנדערע וואס די צארי־נע האט אין זיי גענעסן, פאר אלעס האט מען געצאלט שווערע טויזנטער.

דער רוב בעלנים אויף די אלע "מצי־אות" זיינען געווען, ווי עס פארשטייט זיך — אמעריקאנער, וועלכע האבן אלצ־דינג געקויפט און געוואנדערט מיט געלט, אז עס האט אזש געשווינדלט פאר די אויגן.

אן דער גרעסטער בעלן אויף אלע־מען, דער אמת'ער "קונה הכל" איז גע־ווען אינער א גראבבייכיקער חזיר־שלע־ער, אדער "מיט־פעקער", ווי מען רופט דא אויפ'ן היגן לשון, א געבארענער פון קאפענהאגן, וועלכער קומט איצט פון שיקאגא.

געווען איז ער אין דער היים א קוי־לער־שייגער. דערנאך איז ער אוועק־געפארן קיין אמעריקע זאכן גליק ב י י אמעריקאנער חזירים — און דא האט טאקע אים אפגעגליקט — און ער איז געווארן אינער פון די גרעסטע חזירים האנדלער אין דער וועלט.

פאר דער מינדסטער וואזע פון דער צארינע'ס ירושה, וואס מען קאן אין א געוויינלאכער סטאר קריגן פאר פיר־פינף דענישע קראנען, האט דער דאזיקער קויי־לער באצאלט צו פינף הונדערט אמערי־קאנער דאלאר און נאך מער. די אנדער אפקויפערס האבן נעקוקט אויף אים מיט דער גרעסטער קנאה, ווי ער וואַרפט זיך מיט הונדערטער דאלארס און מען האט אים נישט פארגונגען די "מציאות".

חוץ די דירעקטע אפקויפערס, האבן זיך אויף געפונען "קאמיסיאנערן", וועל־כער זיינען אונטערגעשטעלט געווארן פון מענשן, וואס האבן נים געוואלט, אדער עס האט זיי נים געפאסט, צו קו־מען אליין און צו שטעלן זיך "אין דער לאין" מיט אלע אנדערע אפקויפערס.

אס די "קאמיסיאנערן" האבן געהאט אן אינטערעס פאר די מער ווערטפולע זאכן, א שטייגער ווי די פארשיידענע בוילדער און געמעלעבצער, וואס היינגען אין דער צארינע'ס שלאף־צימער. איין "קאמיסיאנער" האט אויף אפגעקויפט די גאלדענע בעט, אויף וועלכער די צאַ־רינע איז געשטארבן. לויט ווי מען זאגט, האט מען די דאזיקע בעט געקויפט פאר דעם איצטיקן דענישן קעניג — און ווען דאס איז אמת, וועט איצט די דענישע באפעלקערונג דארפן צאלן א פארגרע־סערטן שטייער, ווייל דער אמעריקאנער קייזער האט אריינגעגעבן דעם פריין פון דער דאזיקער בעט אין א האלבן מיליאן אמעריקאנער דאלאר.

בזה האופן איז אין פארלויף פון עט־לאכע טעג אלצדינג אויספארקויפט גע־ווארן און מען איז דאן צוגעטראטן צו דער ליקווידאציע פון דעם פאלאץ.

האבן די אפקויפערס אזוי שטארק אויפגעגעהויבן די פריין פון דעם אלטן קייזערלאכן פאלאץ, אז עס זיינען כמעט נים געבליבן קיין בעלנים, וואס זאלן אים וועלן קויפן. האט דער פאלאץ נעמוזט ארויפאלן